

Smedjen 1892

Smedjens oprindelse

Smedjen stammer fra landsbyen Vester Kærby, der ligger ca. midtvejs mellem Odense og Kerteminde. Den er formodentlig opført i midten af 1700-tallet og var oprindelig uden vinduer og loft. I slutningen af 1800-tallet bliver den ombygget. På dette tidspunkt blev de lerklinede tavl (murfelter) og stråtag udskiftet med tegl. Samtidig udstyres den med et loft, og bjælkerne er blevet hævet. Ved denne ombygning menes også skorstenen opført. Under essen findes en lille ovn, der blev anvendt af smedekonen og nabokonerne til bagning af brød.

Smedens opgaver

Indtil loven om næringsfrihed af 1857 var de mere specialiserede håndværk ikke tilladte på landet. Men grovsmeden var undtaget herfra, da hans arbejde blev anset som nødvendigt for bønderne. Hans primære opgave var at fremstille og reparere bøndernes redskaber.

I de fleste landsbyer ansatte bønderne i fællesskab en smed, som fik stillet smedje og bolig til rådighed. Smeden blev lønnet med naturalier i form af korn, halm og brændsel, mod til gengæld at holde bøndernes redskaber og vogne vedlige og sko deres heste. Udover disse opgaver var smeden også ofte en mand, man gik til, hvis man skulle have trukket tænder ud, årelades eller have skåret en byld væk. Landsbysmeden kunne lidt af hvert og nød i reglen stor anseelse blandt landsbyens beboere.

Smedens værksted var ikke stort. Væggene var sodsvedne, og der var varmt omkring den åbne esse. Smeden havde som regel en lærling eller en dreng til at hjælpe sig med arbejdet, f.eks. til at trække den store blæsebælg. Selve smedjen var som regel opført på landsbyens fælles jord tæt ved gadekæret. Beliggenheden var hensigtsmæssig, da arbejdet naturligvis var forbundet med brandfare. Desuden skulle smeden også bruge vand, når han eksempelvis ringede hjul.

Landsbysmedenes udvikling

I slutningen af 1800-tallet har landsbysmedene fået konkurrence fra den blomstrende

industri. Nu kunne man på fabrikkerne støbe mange af de redskaber, som smedene tidligere fremstillede. Landsbysmeden havde til gengæld masser af arbejde med at reparere de mange nye jernredskaber, som fabrikkerne producerede. Flere smede udviklede deres værksteder til maskinfabrikker. Opblomstringen af mejerierne i sidste del af 1800-tallet gav også nye opgaver, ligesom cyklens gennembrud omkring 1890.

Smedjens folk

Smeden i Vester Kærby hed i 1892 Mads Jørgensen. Han var på det tidspunkt 45 år gammel. Mads døde imidlertid samme år, hvorefter hans enke, Karen Dorothea, sad tilbage med smedjen. Mads var ligesom Karen Dorthea af smedefamilie, hans far var smed i landsbyen Bovense – ligeledes på Nordøstfyn – og hans bror, Hans, var også smed og nogle år efter Mads' død giftede Hans sig med Karen Dorthea og drev smedjen i Vester Kærby videre.